

EDWARD ST AUBYN
SOKKOTESTI

SUOMENTANUT MARKKU PÄKKILÄ

HELSINGISSÄ KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

Sivun 27–28 sitaatit: Svante Pääbo, *Neandertalilainen*
(suom. Veli-Pekka Ketola), Art House 2015

Sivun 11 sitaatit: Ludwig Wittgenstein, *Muistikirjoja 1914–1916*
(suom. Heikki Nyman), WSOY 1977

Englanninkielinen alkuteos
Double Blind

Copyright © Edward St Aubyn 2021

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 2021

ISBN 978-951-1-40037-0

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2021

Saralle

ENSIMMÄINEN OSA

Ensimmäinen luku

Francis sukelsi mökkinsä vieressä rehottavaan raitavesakkoon ja työnteli kävellessään vuoroin taipuisia vesoja sivuun, vuoroin pujotteli niiden välistä. Kun liejusta liukas tienpohja vaihtui puiden alla kovemmaksi maaksi, hän saattoi astella huolettomammin ja kiinnittää huomiota lokakuiseen säähän, joka oli yhä leuto mutta viilenemään päin, maasta nousevien sienten ja märän sammalen tuoksuun, maatuvien lehtien uhmakkaaseen punaan ja voipuneeseen keltaan sekä viereisellä niityllä raakkuviin variksiin. Ympäröivä elämä ja elämä hänessä itsessään tuntuivat solahtavan toinen toisiinsa osin aistimusten vyyhtinä – hän kosketti oksaa ja oksa häntä – osin vertauskuvina ja vastaavuuksina, ja jossakin tietoisuuden laitamilla hän oli lisäksi aistivinaan maanalaisten suonten tai kalvakoiden juurten verkoston, josta hän oli tietoinen vaikka sitä ei näkynyt. Kaiken elämän yhteensulautumista oli vaikea käsittää ajatuksen tasolla, vaikka juuri se muodosti perustan jokaiselle pienellekin yksityiskohdalle, joka kilpaili hänen huomiostaan, niin kuin nän eteen hypähtänyt punarinta, jonka pään sukkela kääntäytyä teki heti mieli matkia ja pyrähtää sen perässä ylös puihin, kahisevien oksien ja lehvien sekaan. Jokainen elämänmuoto toi maailmaan oman kokemuksensa, joka toisinaan liittyi muihin elämänmuotoihin tiiviisti, niin kuin esimerkiksi se violetin häiveperhosen kotelo, joka oli riippunut raidan oksassa toukokuussa, ja toisinaan kokemukset kohtasivat vain ohimennen,

niin kuin raidan oksalla hetken viivähtänyt punarinta. Tai sitten kokemukset olivat selvästi erillisiä niin kuin Antarktiksella kallion kyljessä piilotteleva bakteerilaji, joka kuului kuitenkin olennaisena osana ujeltavan tuulen ja ikijään hallitsemaan ekologiseen lokeroonsa.

Ennen päivän päättymistä Olivia tulisi käymään hänen luonaan ensi kertaa. Se oli rohkea siirto kahdelta ihmiseltä, jotka olivat tunteneet toisensa vasta vähän aikaa, mutta kumpikaan ei ollut halunnut päättää edellistä viikonloppua ympäripyöreyksiin lupauksiin tapaamisesta hamassa tulevaisuudessa, jolloin innostus saattaisi hyvinkin olla mennyttä ja tilalla olisi arkuus. Viikko sitten konferenssissa Oxfordissa heitä oli vetänyt toisensa puoleen jokin pinnanalainen voima jo ennen kuin heidät esiteltiin, ja tutustuminen oli tuntunut pikemminkin toisen tunnistamiselta kuin uudelta tuttavuudelta. Olivia oli kaunis, hänen tummanruskea tukkansa muodosti jyrkän kontrastin vaaleansinisille silmille, mutta suurimman vaikutuksen Francisiin olivat tehneet kirkkaat silmät. Hän oli tuntenut kohdanneensa ihmisen, joka ei ainoastaan vastannut katseeseen, niin kuin Olivia oli tehnyt vielä hyvän aikaa seuralämän sääntöjen mukaisen ja hiljalleen hiipuvan hymyn jälkeenkin, vaan joka oli valmis kohtaamaan silmää räpäyttämättä myös vaikeat kokemukset ja ikävät tosiasiat. Siinä oli moraalista viehätysvoimaa, joka sai fyysisen vetovoiman tuntumaan väistämättömältä. He olivat viettäneet yhdessä vain yhden yön, josta oli jäänyt mieleen enemmän orastavan rakkaustarinan kiihkeys kuin harjaantunut ja estoton hedonismi.

Millainen mahtaisi olla kävelyretki yhdessä Olivian kanssa? Tuntisiko Olivia hänen laillaan itsensä osaksi elollisen kokemuksen verkostoa? Francis ei voinut olla pohtimatta, oliko Olivian luontosuhde selvinnyt biologin koulutuksesta vaurioitumatta. Biologian opiskelu perustui niin suurelta osin eläinten tappamiseen joko niille tehtävien kokeiden aikana tai kokeiden

päätteeksi, että se suorastaan huusi pesäeroa ympäröivään luontoon. ”Malliorganismien” osa ei ollut koskaan hyvä, olipa kyse sitten banaanikärpäsestä, hiirestä, rotasta, kissasta, reesusapinasta tai simpanssista. Opiskellessaan Francis oli leikellyt enemmän kuin tarpeeksi eläimiä ja kudoksia ja tartuttanut tahallaan tautteja laboratorioeläimiin, mikä se oli ajanut hänet erikoistumaan heti tilaisuuden tullen kasvitieteeseen. Miksi joka ikinen biologianopiskelijoiden polvi pantiin amputoimaan elävien sammakoiden koipia ja tarkkailemaan ristiinnaulittujen nisäkkäiden sydämensykeä ikään kuin tarkoituksena olisi liittyä kovaotteiseen jengiin, jonka jäsenyyssiirtinä oli umpimähkään tehty murha? Kesken kiihkeimmän kapinansa tätä perinnettä vastaan Francis oli sattunut lukemaan Wittgensteinin toteamuksen, joka ei ollut kovin elegantti mutta joka oli tehnyt silti vaikutuksen, koska se tuntui oikeuttavan hänen epäluulonsa opetusta kohtaan: ”Elämä ei tietenkään ole fysiologista elämää. Eikä psykologista elämää. Elämä on maailma.” Hänestä olisi tuskin tullut tappavan tehokasta biologia, mutta hän oli luonnontieteilijä, joka yritti sisäistää Wittgensteinin kolme lyhyttä lausetta niin syvällisesti kuin suinkin. Luonnontieteen perinteen jatkaminen ei ollut pahasta. Ennen uusdarwinismia oli ollut darwinismi ja ennen darwinismia oli ollut Darwin, mies joka kirjoitti tutkielmia kastemadoista, havainnoi seikkaperäisesti eläviä olentoja, kuului kerhoihin, joissa jalostettiin kyyhkysiä ja harrastettiin puutarhanhoitoa, ja kävi kirjeenvaihtoa muiden luonnontieteilijöiden kanssa väheksymättä heidän havaintojaan ”toteennäyttämättöminä”.

Francis pysähtyi. Asuttuaan Howorthissa kahdeksan vuotta hän tunsi talon mailla kasvavat sienet, tiesi metsiköt, joista saattoi poimia lounaaksi jättikuukusia tai tatteja, ja tunsi tiet niityille ja laitumille, joilla heiveröiset ja vaatimattomat silokit kätkivät sisäänsä psilosybiiniannoksen niin kuin maanpakolaiset kätkivät joskus jalokiviä risan päällystakin vuoriin. Tässä ja nyt hän

oli vähällä astua kanttarellin päälle. Se oli merkki elinvoimaisesta maanalaisesta sienijuuriverkostosta, joka oli ravinteita tavoittelevien sienten ja nuorten puiden juuriston symbioottisen yhteistyön tulos. Joissakin ekosysteemeissä ravinteet kulkeutuvat hyvinvoivilta kasveilta hengestään taisteleville lajitovereille, mutta itse verkoston kehittyminen kesti kauan. Oli jännittävää kerätä uutta tietoa mökin mailla käynnissä olevasta villiinnyttämiskokeesta. Kymmenen vuotta sitten tilan omistajat olivat huomanneet, että Howorthin vanhat tammet olivat sairaita ja kuihtuneita: ne eivät enää kukkineet, ja lehvästön seasta törretti paljaiden sarvien näköisiä oksanhaaroja. He kutsuivat apuun asiantuntijan, jonka mukaan tammet olivat kuolemaisillaan niiden juuristoa jauhavan säännöllisen kyntämisen ja maahan kylvettyjen hyönteismyrkkujen ja keinolannoitteiden takia. Puut, jotka olivat selvinneet laivanrakennuksen aiheuttamista hakuista, teollisesta vallankumouksesta ja toisen maailmansodan aikaisista kaatokiintiöistä, tekivät kuolemaa kehittyneiden viljelymenetelmien uhreina. George ja Emma tekivät ennakkoluulottoman päätöksen luopua tehomaaataloudesta ja käynnistää maidensa villiinnyttämisen. Pelkän vehnän viljely vaihtui saksanhirviin ja kuusipeuroihin, Tamworthin maatiaissikoihin, pitkäsarvisiin Pohjois-Englannin nautoihin ja exmoorinponeihin, jotka edustivat Britannian entisiä valtalajeja – alkuhärkiä, tarpaaneja ja villisikoja – maisemassa, joka kehittyi vähitellen eräänlaiseksi englantilaiseksi savanniksi, jonka ruohotasangolla pilkotti siellä täällä pikku metsikköjä ja pensaikkoja.

Francis oli muuttanut Howorthiin, kun villiinnyttäminen oli jatkunut kaksi vuotta. Hän seurasi työkseen lajien elpymistä ja järjesti vieraille tutustumiskierroksia tilan mailla. Hän eli keskellä alati runsastuvaa monimuotoisuutta, satakielten ja turturikyyhkyjen paljoutta paikassa, joka saattaisi jonakin päivänä auttaa lajien pelastamisessa sukupuutolta ja jossa tehtiin ura-uurtavaa tieteellistä tutkimusta. Esimerkiksi violetin häiveper-

hosen kotelo, jonka hän oli nähnyt niityn keskellä pensaikossa kasvavan raidan oksalla, todisti vääräksi vakiintuneen näkemysten häiveperhosista metsälajina. Maanviljelys oli yksinkertaisesti pyyhkinyt pois yksittäiset raidat ennen kuin niistä oli ehditty kirjata havaintoja tieteellisiin julkaisuihin. Kun tilaa oli viljely, harvinaista vesisulkaa oli tavattu vain kirkasvetisessä lamessa, johon valui vähemmän nitraatteja kuin tilan muihin lampiin. Unohdettu kasvi oli levinnyt naapurilammikoihin, joiden ympärille oli tehty ”raappeita” – matalia painanteita keräämään sadevettä. Alkukesällä, ennen kuin lammet kuivuivat, Francis oli nähnyt villieläinten kerääntyvän uusien tilapäisten juomapaikkojen äärelle niin tiheinä joukkoina, että näky toi mieleen pikemminkin Afrikan kuin Englannin: peuroja ja nautoja juomassa, sorsia ja liejukanoja uimassa, pääskyjä ja sudenkorentoja kaartelemassa veden yllä; veden ja ruovikon houkuttamien lukuisien lintujen sirkutuksen ylitse kajahteli vielä yllä lentävien kiurujen laulu.

Howorthin tasainen maaperä ja tiivis savijankko keskellä valtakunnan tiheimmin asuttuja alueita oli aivan toisenlaista maata kuin Francisin kotikylä Somersetissa. Kylän naapurissa oli Quantocks, Englannin ensimmäinen poikkeuksellisen luonnonkauniiksi maisemaksi luokiteltu alue. Itse Samuel Taylor Coleridge oli asunut kylässä pari vuotta. Kolmenkymmenen mailin päässä Exmoorissa oli Ashin maatila, jolla Coleridge oli kirjoittanut runoaan Kublai-kaanista, kun hänet oli keskeyttänyt ”vieras Porlockista” – rannikkokylästä, jossa Francis oli käynyt lapsena monta kertaa ja pitänyt aina hiekkarannalla silmät auki sen vandaalin varalta, joka oli häirinnyt niin törkeästi vanhaa Coleridge-parkaa. Francisin isä oli haaveillut eläinlääkärin urasta, mutta rahat eivät olleet riittäneet opintojen loppuun saattamiseen, ja niin hän oli joutunut menemään töihin Tauntonissa toimivaan Lloydsin konttoriin, josta isän vanhempien pieni maitotila oli nostanut lainansa. Pestin oli tarkoitus

olla tilapäinen, mutta asuntolainan ja lapsesta koituvien kulujen puristuksessa isä ei ollut saanut tilaisuutta palata kutsumusammattiinsa vaan oli joutunut elämään elämänsä vastahakoisena pankkivirkailijana erikoisalanaan maatilainat, mikä antoi sentään syyn huristella pitkin poikin maaseutua ja tavata asiakkaita, jotka osasivat antaa arvoa sille, miten asiantuntevasti ja ymmärtäväisesti hän katseli heidän laumojaan ja parviaan.

Francisin lapsuudenkoti oli kuhissut eläimiä: huippuälykäs lammaskoira Balthazar, akvaarion täydeltä trooppisia kaloja, verkalleen puutarhaa tutkiva kilpikonna ja hermostunut albiinokani Alphonso, joka heitti henkensä iskettyään hampaansa sähköjohtoon. Koska lampaista ei ollut, Balthazar treenasi paimentamalla Francisin äidin kanoja, kunnes äiti pyysi isää rakentamaan niiden suojaksi aidan. Francis oli vasta kuuden vanha, mutta isä otti hänet apurikseen.

Isä oli tarttunut vasaraan epätyypillisen vimman vallassa pelästyttäen Francisin oudolla mielenlillallaan. Muutaman kipakan iskun jälkeen isä oli pyytänyt anteeksi ja kertonut, että pankki oli ulosmitannut maatilainan eräältä perheeltä, jonka hän oli tuntenut koko ikänsä: perhe oli tehnyt kaikkensa saadaakseen pitää tilansa, ja isä poti syyllisyyttä, koska ei ollut pystynyt auttamaan tuttaviaan. ”Otetaanpa ensin mitat”, hän sanoi sitten rauhoittuneena. ”Sinä saat leikata langan.” Urakka valmistui sunnuntai-iltapäivänä: puutarhaa ympäröi puolentusinaa pajuseivästä, joiden väliin oli pingotettu kiiltävää rautalankaa kolmeen tasoon. Alkuun aitaus oli kovin karu ja vieras tekele, mutta kevään tullen vanhalta puulta näyttäneet paljaat seipäät heräsivät henkiin: ne alkoivat vihertää ja muuttuivat eläviksi pajuiksi. Varhainen kokemus elämän heräämisestä vaikutti vahvasti Francisin mielikuvitukseen ja kytki Howorthin maisemat lapsuuteen niin, että erot nykyisen kodin ja lapsuudenkodin välillä tuntuivat vähemmän merkityksellisiltä kuin niitä yhdistävä uuden elämän voima.

Sekä Olivia että Francis kuuluivat sukupolveen, joka tunsi syntyneensä ihmisen ahneuden ja tietämättömyyden peruuttamattomasti vahingoittamalle planeetalle. Siinä missä edellinen sukupolvi oli pelännyt ydintuhoa, Francis, joka oli ollut Berliinin muurin murtuessa viisivuotias, ymmärsi ettei biosfäärin tuhoutumiseen tarvittu sotaa: nykymenon jatkuminen riittäisi. Keskustellessaan ensi kertaa Olivian kanssa Oxfordin megafaunakonferenssissa, kenties jo ihastuneena vaikka ei sitä vielä myöntänytkään, hän oli kiinnittänyt huomiota heidän merkillisen hilpeään, suorastaan kilvoittelevaan sanailuunsa luonnon vääjäämättömästä tuhoutumisesta. He olivat yhtä mieltä siitä, että antroposeeni, ihmisen aikakausi, merkitsisi todennäköisemmin rehvakkaan keskushahmonsa loppua kuin voittoa. Tai sitten voitto ja loppu olisivat osa samaa tapahtumakulkua: ikään kuin rakennuttaja katkaisisi paperinauhan nimeään kantavan mahtavan pilvenpiirtäjän ovella vain hautautuakseen hetkeä myöhemmin sortuvan rakennuksen romu- ja pölytsunamin alle. Francis oli kertonut Olivialle ahdistuneensa nuorena ekologisen tuhon uhasta siinä määrin, että hän oli tuntenut painetta antautua epätoivoisen ihmisvihan valtaan. Kun hän luki jostakin, että merten happamoituminen niihin liukenevasta ylimääräisestä hiilidioksidista tietäisi loppua kolmellekymmenelle prosentille merten eliöstöstä, kriisin valtavuus aiheutti voimattomuuden tunteen, jolle veti vertoja vain sen nostattama kauhu. Hän mietti, että jos kerran jokainen sodassa kuollut sotilas sai nimensä muistomerkkiin, kokonainen metsästyksen tai elinympäristön tuhoutumisen seurauksena hävinnyt eläinlaji ansaitsi tulla ikuistetuksi yhtä lailla. Tutustuminen sukupuuttokuoleman muistonäyttelyyn olisi arvokas ja luonteva loppuhuipennus eläintarhavierailulle, vankeina pidettyjen uhanalaisten eläinten ihastelulle. Vastalääkkeenä kauhulle parikymppinen Francis vapautti muiden ekosoturien mukana yön pimeydessä majavia Devonin jokiin. Jännitys ja toveruus jäivät toisinaan toiseksi vi-

haiselle varmuudelle siitä, että ihmiset olivat ”kuluttajazombeja”, joille luonto oli pelkkä virkistäytymisalue, pilvettömien päivien ylevä vaihtoehto televisionkatselulle. Sitten Francis oli oppinut, että ympäristöahdistus oli itse asiassa suhteellisen yleinen ilmiö, mutta useimmat eivät osanneet tehdä muuta kuin syödä ja juoda kellon ympäri täyttääkseen tunnontarkasti kierrätyspussin toisensa jälkeen.

Kun hän muutti Howorthiin ja aloitti työnsä villiinnyttämis-hankkeessa, hän huomasi muuttuvansa ympärillä etenevän muutoksen mukana. Tahallisen villiinnyttämisen paradoksi ei ollut enää paradoksi antroposeenin aikakaudella, jolloin ihmisen mukautuminen luonnon rytmeihin oli kääntymässä päälaelleen ja luonto joutui sen sijaan sopeutumaan ihmisen tarinaan. Paratiisista hädän saaneen villin luonnon ainoa pelastus olivat kansallispuistot ja suojelalueet. Oli liian myöhäistä antaa luonnon elää elämäänsä, mutta sitä saattoi vielä säästää hyväksikäytöltä lainsäädännön keinoin sulkemalla alueita ihmisen ulottumattomiin poikkeuksellisen luonnonkauniina maisemana kuten Quantocks, yhdistämällä luontoon taiteen itseoikeutena pidettyä lumovoimaa. Kadotettu paratiisi ei ollut tietenkään ollut verettömän harmonian tyyssija, vaan sen tasapainoa olivat säädelleet lajirunsaus ja saalistus siihen asti, että yksi laji oli noussut mursertavaan valta-asemaan koneiden tuoman etulyöntiaseman turvin. Muuttokyyhky, aikoinaan Pohjois-Amerikan mantereen ja kenties koko maailman runsaslukuisin lintulaji – niinkin myöhään kuin vuonna 1866 havaittu parvi oli ollut mailin levyinen ja kolmensadan mailin pituinen ja siinä oli laskettu kolme ja puoli miljardia lintua – oli kuollut sukupuuttoon vuonna 1914, eikä syynä suinkaan ollut asteroidi eikä jääkausi.

Susien palauttaminen Yellowstonen kansallispuistoon oli siirtänyt koko ekosysteemin uuteen tasapainotilaan. Laiduntavien eläinten laumat hajosivat ja hirvet katosivat suosikkilaitumiltaan, minkä seurauksena haapa ja poppeli runsastuivat samoin

kuin susilta jääviä raatoja syövät kotkat ja korpit, ja niin edelleen. Eräänlainen ”troofinen ketjureaktio” korjasi susien hävittämisen, jonka puiston johto oli aikoinaan hyväksynyt. Villin luonnon esitaistelijat vaativat suden ja ilveksen palauttamista myös Skotlantiin, mutta karjankasvattajat ja metsästäjät harasivat vastaan. Siksi vuosittain oli ammuttava satatuhatta peuraa, jotta ylilaiduntaminen ei uhkaisi uusien metsien kasvua.

Villiinnyttäminen ei suinkaan ollut haave paluusta esihistoriallisiin maisemiin, joissa vilisi liikennevälineiden asemesta sukuputtoon kuolleita lajeja, vaan yritys perehtyä hoitamattoman maiseman lainalaisuuksiin ja tuoda se osaksi nyky maailmaa. Francis oli osallistunut Oxfordin konferenssiin osin perehtyäkseen historialliseen näkökulmaan, eli siihen miten entisaikojen ekosysteemit olivat pysyneet tasapainossa. Olivatko Brittein saaret olleet lähes rannattoman metsän peitossa ennen kuin ihminen otti ne hallintaansa täyttämään polttoaineen, rakennusmateriaalien ja viljelysmaan tarpeita, vai oliko megafauna tehnyt metsiin aukkoja kaatamalla puita ja polkemalla niitä jalkoihinsa apunaan pieneliöstö, joka hillitsi puiden kasvua vahingoittamalla niiden kuorta ja syömällä niiden vesoja? Niin kiehtovia kuin konferenssissa esitetyt kilpailevat näkemykset muinaisesta luonnosta olivatkin olleet, Francis tajusi nopeasti joutuneensa vielä enemmän Olivian lumoihin. Toisena kokouspäivänä ohjelmassa oli ollut keskustelu, jossa syvennyttiin jättiläislaiskiaisen elämään ja ympäristövaikutuksiin ennen kuin sen tappoivat sukuputtoon Amerikan alkuperäisasukkaat – tai laiskiaisen näkökulmasta murhanhimoiset uudisasukkaat – mutta he olivat poistuneet keskustellakseen sen sijaan tunteistaan toisiaan kohtaan. Kuulostellessaan keskustelujen tuloksia seuraavana päivänä Francis oli helpottunut, kun osanottajat kannattivat juuri sellaista luonnonmaisemaa, joka oli nupullaan Howorthissa.

Francisin mietteet katkesivat kiihkeään raakuntaan. Hän kääntyi katsomaan taakseen juuri, kun monikymmenpäinen

mustavarisparvi lehahti lentoon notkuvilta puunoksilta. Ne toivat mieleen mustepisarat, joita oli roiskunut hänen kädestä lennähtäneestä mustekynästään kesken yliopiston loppukokeiden. Se oli tapahtunut kuin hidastettuna – kutakuinkin samalla vauhdilla kuin varisten räpyttely ja kaartelu – ja ajatusta oli lietsonut lumoutunut pelko, että kynä pudota töksähtäisi kärki edellä keskelle hänen elämänsä tärkeintä koetta. Mielleyhtymä oli kummallinen mutta koskettava, ja se oli merkki siitä, että hänen mielikuvituksensa ja muistinsa punoivat juoniaan samalla kun hän suunnitteli mielessään kuumeisesti tutustumiskierrosta Olivialle.

Olivian juna saapuisi muutaman tunnin kuluttua, eli oli aika palata kotiin vaihtamaan lakanat ja käydä hankkimassa iltaruoasta vielä puuttuvat ainekset. Hän saapui vihreälle polulle, jolla karjapaimenet olivat joskus ajaneet lampaita ja nautoja South Downsista Lontooseen myytäväksi ja teuraaksi. Se oli oikotie, suora reitti takaisin hänen tilan poikki taivaltamansa puolikaaren alkuun. Hän lähti ripeästi paluumatkalle keskipäivän auringossa. Jälleennäkemisen kaipuu sekoittui levottomuuteen siitä, miten huonosti hän Olivian tunsii, sekä stressiin lukuisista tuntemattomista yksityiskohdista: Olivia vierailisi ensi kerran hänen mökissään, hän laittaisi Olivialle ensi kerran ruokaa ja tarjoaisi ensimmäisen kerran viinikauppiaan suosittelemaa punaviiniä, johon hänen rahansa olivat riittäneet juuri ja juuri. Sitä paitsi jokaiseen ensi kertaan liittyy pettymyksen mahdollisuus. Hän seisahtui hetkeksi huoliensa lamauttamana, vilkaisi ympärilleen ja purskahti nauruun tajutessaan, että kaikki oli täydellisen hyvin juuri näin eikä jossittelu enää tilannetta parantaisi.

Toinen luku

Lucy asettui Jaden varaamalle ikkunapaikalle, pikku kapseliin, jonka saattoi avata kapeaksi vuoteeksi. Hän oli lähdössä päivä-koneella New Yorkista Lontooseen, mutta hän oli jo valmiiksi siinä määrin tokkurassa, että aikoi painua vuorokausirytmien sekoittumisen uhallakin pehkuihin heti aamusta. Hän lähetti Olivialle tekstiviestin ja sammutti puhelimensa. Hän repäisi peiton muovikääreä ja mursi sinetin pienestä mustasta pussukasta, jossa oli miniatyyrihammasharja, miniatyyrihammastahna, miniatyyrihuulivoide, miniatyyrikosteusvoide, yösuikat, unimaski ja korvatulpat. Hän otti maskin ja tulpat ja työnsi pussin laukkuunsa. Jade oli tiedustellut Lucyn paikka- ja ruokatoivomuksia sekä lempikahvia, suosikkilehteä ja aamiaismielityksiä, sillä Lucyn oli määrä majoilla jonkin aikaa Hunterin Lontoon-asunnossa, jota käytettiin harvoin mutta jossa päivysti koko ajan täysi palveluskunta. Jade oli niin huolehtivainen, että Lucy varautui jo sähköpostiin, jossa udeltaisiin veriryhmää, lempiasentoa ja poliittista näkökantaa. Jade oli Hunter Sterlingin tarmoa pulppuava henkilökohtainen avustaja, ja hän oli selvästi saanut ohjeet pitää Lucysta hyvää huolta.

Lucy oli istunut Hunterin vierustoverina illalliskutsuilla kolme viikkoa aiemmin ja tehnyt tähän niin suuren vaikutuksen kokemuksellaan luonnontieteestä ja liike-elämästä, että aterian päätyttyä tuoreesta mintusta haudutetun teen siemiluun

Hunter oli tarjonnut Lucylle kaksi kertaa parempaa palkkaa ja Lontoon-toimiston johtajan tehtävää Digitasissa, digitaalitekniikkaan, uuteen teknologiaan ja luonnontieteeseen keskittyvässä riskisijoitusyhtiössään, jonka hän oli perustanut myytyään maineikkaan hedgerahastonsa Midasin vain pari kuukautta ennen Lehman Brothersin konkurssia. Lucy oli myöntynyt jättämään työnsä konsulttiyhtiö Strategyssa toisaalta jännittävän uuden tehtävän houkuttamana ja toisaalta siksi, että hänen yksityiselämänsä oli karahtanut pahan kerran kiville. Kiihkeässä innossaan värvätä hänet Lontooseen Hunter oli tarjonnut kaupan päälle parin viikon majoitusta asunnossaan St James's Placella kunnes Lucy löytäisi sopivan asunnon. Tarjous oli niin antelias, että ennen pitkää edessä oli väkisinkin antiklimaksi. Kun Jade oli lähettänyt sähköpostissa kaksikerroksisen kattohuoneiston pohjapiirroksen ja pahasti kilpavarustelulta kalskahtavan listan asunnon mukavuuksista, Lucy oli tajunnut putoavansa korkealta, kun muuttaisi aikanaan varojensa mukaiseen asuntoon. Hunterin ele oli silti jalomielinen aivan kuten ylellinen lentomatka, limusiinikuljetus lentokentälle ja kaikki muutkin järjestelyt. Lucy yritti kovasti tuntea olevansa hemmoteltu, mutta hämmennys vei voiton.

Lucy oli tottunut sekä palveluksiin että erityiskohteluun ja vastasi niihin aina yhtä anteliaasti. Hänen sisäsyntyinen tarpeensa saada tavallista suurempaa suojelusta juonsi juurensa ailahtelevasta lapsuudesta: kun hän oli ollut viisivuotias, äiti oli joutunut maanisen jakson päätteeksi psykiatriseen hoitoon ja elänyt siitä pitäen litiumlääkityksen sumussa, ja kun hän oli ollut kuudentoista, isä oli suistunut viinan kurimukseen. Lucy ei epäillyt vanhempiensa rakkautta ja hyvää tahtoa, mutta molemmat olivat sortuneet vastoin käymisiinsä. Heidän seurassaan Lucyta tuntui kuin hän olisi nähnyt rakkaan läheisensä nousevan väärään junaan, niin että hänen täytyi sännätä loittonevan junan perään varoittaakseen erehdyksestä. Ison osan lapsuu-

destaan Lucy oli joutunut huolehtimaan ihmisistä, joiden olisi kuulunut pitää huolta hänestä. Hänelle oli kehittynyt kyky aistia perin pohjin läheistensä mielentilat ja toisaalta vahva kaipuu päästä eroon lapsuusvuosien kalvavasta taloudellisesta häädästä. Tavallaan hänen elämänsä oli ollut jokseenkin ahdistavaa vuoropuhelua, jonka osapuolia olivat määrätietoinen pyrkimys itsenäisyyteen – kunnianosoituksena äidin ruotsalaisille sukujuurille hän kutsui sitä puolta itsessään ”kilpineidoksi” – ja toisaalta kyky löytää joka tilanteessa vuorevarma turvasatama – eräänlaisena viikinkimetaforan laajenuksena – hakeutumalla vahvojen miesten suojelukseseen.

Lucy ilmoitti lentoemännälle, ettei halunnut aamiaista mutta ottaisi kernaasti Bloody Maryn. Hän odotti kärsimättömänä lentoonlähtöä voidakseen käydä nukkumaan. Kun hän napsautti istuinvyön kiinni, oikeaan pohkeeseen iski outo kouristus vähän samaan tapaan kuin jalkaholvin kramppi levisi joskus aaltoina koko jalkaterään. Hän kohottautui pystympään ja rutisti käsinojia, kunnes kouristus meni ohi. Sama oli tapahtunut parin viime viikon aikana jo kahdesti, ja hän oli päätellyt, että se oli paniikkikohtaus. Oli huolestuttavaa mutta ei kovin yllättävää, että hänen aikuisikänsä luultavasti stressaavin ja vähäunisin kuukausi aiheutti myös fyysisiä oireita. Kun hänen viisumiaan ei yllättäen uusittu, hänen työnantajansa Strategy oli tarjonnut siirtoa Lontooseen, mutta sen sijaan hän oli tarttunut Hunterin tarjoukseen, joten sen lisäksi, että hän muutti kodittomana mantereelta toiselle, hän aloittaisi pian uudessa tehtävässä. Ja sitten oli vielä Nathan.

Lucy oli asunut neljä vuotta New Yorkissa yhdessä rikkaan ja komean amerikkalaisen poikaystävänsä Nathanin kanssa, ja myös Nathanin tiiviisti yhtä pitävä perhe oli sulkenut Lucyn suosionsa. Nathanin vanhemmilla oli avara kesänviettopaikka Long Islandilla ja kolmikerroksinen kaupunkitalo West Villagessa, ja heidän kolme lastaan asuivat toinen toistaan viehät-

tävämmissä asunnoissa samoilla kulmilla. Lucy oli hyväksytty lämpimästi perheen piiriin, ja perhe-elämä ilman pelkoa köyhyydestä ja mielenterveysongelmista oli poikennut radikaalisti siitä, minkä keskellä Lucy oli kasvanut aikuiseksi. Kun hän oli saanut kuulla joutuvansa lähtemään Yhdysvalloista, Nathan oli ilmoittanut, että he menisivät tietenkin naimisiin. Lucy saisi Yhdysvaltain kansalaisuuden, ja siteet Nathanin verrattomaan perheeseen tiivistyisivät entisestään. Heidän suhteensa oli kestänyt jo niin kauan ja Lucy oli niin pidetty, että Nathanin perhe oletti heidän lyöttäytyvän ennen pitkää yhteen joka tapauksessa, joten miksi ei yhtä hyvin nyt, kun avioituminen oli paitsi romanttista myös hyödyllistä. Ehdotus oli saanut Lucyn tajuamaan, ettei hän halunnut elää Nathanin rinnalla loppuelämäänsä eikä itse asiassa enää hetkeäkään. Äkillinen painostus pakotti hänet kohtaamaan sen tosiasian, että suhde oli perustunut jo pitkän aikaa transsinkaltaiseen tottumukseen ja menetyksen pelkoon. Nathan oli reagoinut Lucyn rukkasiin vetoamalla intohimoonsa ja pitkään yhteiseen taipaleeseen, ja kun Lucy piti sitkeästi päänsä, Nathanin oli ollut mahdotonta tajuta, kuinka niin epävakaisissa oloissa kasvanut nainen saattoi torjua niin anteliaan tarjouksen.

”Etkö sinä halua tätä elämää?” Nathan kysyi ja heilautti kättään kohti laveaa pihanurmea ja yksityisranta- ja takaisin kohti mahtavaa taloa, jonka oli suunnitellut itse Philip Johnson ja jota esiteltiin useammassakin kirjassa amerikkalaisen arkkitehtuurin mestariteoksena, ja edelleen kohti vierasmajaa ja koko virheettömän harmonista kokonaisuutta, johon kuului myös korkeaikkuista kirkkoa muistuttava ateljeerakennus mahdollisten taiteellisten mielihalujen toteuttamista varten niin epätodennäköisiä kuin ne olivatkin, vaikka tilaa olisi ollut maalata vaikka viisitoista Jackson Pollockia yhtä aikaa. Ei sillä, että päärakennukseen olisi mahtunut enää yhtään Jackson Pollockia lisää. Kokonaisuutta täydensivät uima-allas ja tenniskenttä ja pihatien päässä kaksi portinvartijan taloa, joissa asui

talon henkilökuntaa, niin ihania ihmisiä, että heitä saattoi vilpittömästi sanoa perheenjäseniksi.

”Taloko minua kosii?” Lucy sanoi kykenemättä hillitsemään kysymyksen herättämää kiukkua. Oli aivan tarpeeksi traumaattista torjua kerran niin läheinen ihminen ilman, että häntä yritettiin lahjoa muuttamaan mielensä. Hän tiesi haluavansa saavuttaa jotakin eikä aikonut antaa tyytyväisyyden boakäärmeen kuristaa kunnianhimoaan kuoliaaksi. Totta kai vakaus ja turvallisuus houkuttelivat, mutta toisaalta hän epäili syvästi alttiuttaan niiden houkutuksille. Varsinainen vihollinen ei suinkaan ollut turvattomuuden tunne vaan turvallisuuden kaipuu. Elämässä oli muitakin päämääriä kuin lapsuuden pelkojen lepyttely.

”Kiitos”, hän sanoi ja otti lentoemännän tarjoileman Bloody Maryn.

Krampin jälkeen jalkaa kolotti ja se tuntui oudon elottomalta. Hän hieroi reittään ja siemaili varhaista cocktailiaan. Aikoinaan, kun hän oli ahertanut viikkokaudet kaksitoistatuntisia päiviä kirjastossa, hänen toinen silmäluomensa oli alkanut väpättää hillittömästi. Hän ei kaivannut Olivian psykoanalyttikkoisää Martin Carria kertomaan, miksi tärinä oli siirtynyt silmäluomesta jalkaan: hänellä oli liian monta matkaa taitettavaan yhtä aikaa. Vaikka kilpineito olikin torjunut Nathanin perheen tarjoaman turvasataman ja päättänyt lähteä kohti uusia seikkailuja, hän ei ollut aivan täydessä terässä vaan ryhdistäytymisen tarpeessa.

Se hyvä puoli tässä myrskyisässä ja hämmentävässä elämänvaiheessa oli, että hän näkisi taas Olivian. He olivat sopineet tapaavansa parin päivän päästä Lontoossa ja heti perään Oxfordissa, jossa Lucyn piti esitellä Hunter mahdollisimman monen tiedekunnan pomolle, kun Hunter saapuisi pikakierrokselle Eurooppaan. Olivia olisi hyvä sivustatuki, sillä Lucyn Oxfordin-osoitekirja oli kuuden vuoden poissaolon jälkeen vähintäänkin kesannolla. Oli vaikea tietää, keitä Hunter oikeas-

taan halusi tavata, sillä Digitasin sijoitussalkku piti sisällään yhtä ja toista. Lucy kiinnosti eniten Digitasin toiminta biotekniikan saralla, mutta hän oli tutustunut myös yhtiön muihin osiin, muun muassa tekoälyyn ja robotiikkaan keskittyvään tytäryhtiöön nimeltä Brainwaves, jota johti Saul Prokosh. Hunterin mukaan Brainwavesilla oli työn alla projekti, jonka lempinimi oli Onnenkypärä ja josta tulisi vielä ”iso juttu”. Tuotteelle etsittiin parhaillaan myyntinimeä, joka ei kuulostaisi niin lapselliselta. Digitas tutki myös sotilasteknologiaa, josta Lucy aikoi pysyä erossa, vaikka Hunter olikin korostanut, että hänen ”moraalisena lähtökohtanaan” oli tarjota suojaa ja turvaa eikä kehittää aseita. Lucyn tausta luonnontieteilijänä oli otettu huomioon jo Strategysssa, mutta vain siinä mielessä, että hän oli kehitellyt tehokkaampia keinoja jaella antibiootteja karjalle, joka ei edes tarvinnut antibiootteja, ja laskenut arvioita sairauksien potilasmäärästä, jotta lääkeyhtiöille voitiin kertoa, oliko niillä tuotevalikoimissaan kannattamattomia ”orpolääkkeitä” ja voisiko joidenkin lääkkeiden sivuvaikutuksia tuotteistaa uusille markkinoille. Siirtyminen konsulttiyhtiöstä kaupallisen tutkimuksen pariin vaatisi pitkää aikaa venymistä työssä.

Hän malttoi tuskin odottaa tilaisuutta päästä kertomaan Olivialle, että Digitas oli hankkinut määräävän omistusosuu-den startup-yhtiöstä, jonka oli perustanut Olivian vanha kiusankappale, professori sir William Moorhead. Moorheadin YouGenetics oli lääkealan yritys, jonka perustana olivat Moorheadin uransa varrella ohjaamien tutkielmantekijäpolvien tutkimintojaan varten keräämät tiedot. Tiedot useiden tuhansien geneettisten muunnosten, häviämien, kahdentumien ja mutaatioiden korrelaatiosta toisaalta alttiuteen sairastua satoihin yleisimpiin tauteihin ja toisaalta tautien vaikutuksiin oli talletettu YouGeneticsin tietopankin kätköihin ja sinne ne saattaisivat jäädäkin, koska niiden avulla oli onnistuttu kehittämään niin vähän käyttökelpoisia hoitokeinoja. YouGeneticsin tieteellinen hyöty

oli rajallinen, mutta Lucy tiesi, että tietopankki oli mahdollista panna tuottamaan. Moorhead oli liian ylevämielinen ruokkiakseen suuren yleisön rajatonta nälkää selvittää geneettisiä sukulaisuussuhteita, mutta Lucylla ei ollut sellaisia estoja. Oli vähintäänkin epäselvää, miten ihmisen kyky lyhentää asuntolainaa tai rakastaa lapsiaan kohenisi löydöstä, että prosentti hänen geenistään kuului haploryhmään R-DF27 tai että yksi hänen esi-isistään oli Tšingis-kaani (mikä oli ällistyttävän yleistä ja samalla osoitus siitä, että jos ihmiselämän perimmäinen tarkoitus oli geeniperimän levittäminen mahdollisimman laajalle, kannatti ehdottomasti riehua ja raiskata), mutta sellaiselle tiedolle oli ole-massa selvä markkinarako. Lucy aikoi tuoda markkinoille hävyttömän kalliin sovelluksen YouGeneticsin yhden-tekevästä tietoineistosta ja nostaa samalla haloon yhtiön omasta geeniperimästä, olihan yhtiön perustaja yksi geenitekniikan syntyäikojen isähahmoista. Uuden tulonlähteen turvin hän panisi koko yhtiön uuteen uskoon ja nostaisi sen tutkimuksen huipulle.

Oli hienoa, että Olivian kirja ilmestyisi pian, mutta hyvälläkin tuurilla sitä myytäisiin ehkä kuusisataa kappaletta ja se arvioitaisiin alan ammattijulkaisussa *Current Biologyssa*. Lucy halusi olla mukana paljon isommissa muutoksissa. Juuri eilen illalla muuan kollega oli kertonut kovakuoriaisten vainoamista puuvillapensaista, joiden siemenistä kasvanut uusi pensassukupolvi kesti kovakuoriaisten hyökkäyksiä aiempaa paremmin. Siemen-tien jalostaminen epigeneettisesti periytyneiden ominaisuuksien avulla johtaisi maanviljelyksen vallankumoukseen, joka perustuisi luonnon omiin puolustuskeinoihin eikä geenimuuntelun perinteisesti kovakouraisiin risteytysmenetelmiin. Geenimani-pulaation menestystarinat olivat harvalukuisia ja vastarinta oli vahvaa. Monsanto ei ollut malttanut jäädä lepäämään laakereil-laan Agent Orangen kehittämisen jälkeen, vaan se oli kehittänyt ”terminaattorisemenet”, jotka eivät olleet saaneet ymmärtäjiä yhtiön johtokunnan ulkopuolelta, kunnes ne oli lopulta kielletty.

Koneen rullatessa kiitotielle Lucy katseli kentälle pysäköityjä koneita, puuhakkaasti hyöriviä työntötraktoreita ja jarruvalojen hehkua märällä asfaltilla. Äkkiä hän jännittyi kauttaaltaan ikään kuin häneen kiinni sidottu mutta jo unohtunut kumppani olisi menettänyt tasapainonsa ja kiskonut häntä kumoon juuri, kun hän oli astumaisillaan vuoren huipulle. Se oli nostalgiaa, jota hän ei voinut sietää, mutta se veti häntä syövereihinsä merkillisillä sydämeenkäyvillä pienillä muistoilla: Nathanin suihkuhuoneen vihreät ja valkoiset laatat, Nathanin äidin uuvuttavan energinen rupattelu, kulmakuppila jossa hän oli juonut niin paljon mautonta kahvia että sillä olisi voinut täyttää lentokentän säiliöauton, rantalaituri jolla Nathanin pikkusisko oli kertonut hänelle menettäneensä edellisyönä neitsyytensä, koko taakse jäävän elämän tarjoama ylenpalttisen kullanhohtoinen tyydytys, perhe joka oli adoptoinut hänet jäsenekseen mutta joka ei puhuisi hänelle enää ikinä.

Kun kone kohosi taivaalle ja hänen kumppaninsa ulvoi kuin suihkumoottori, hän tempaisi vyöltään symbolisen veitsen ja sivalsi yhdyssiteen poikki. Ulvonta vaimeni kumppanin pudotessa maahan. Hän ei palaisi. Hän ei kerta kaikkiaan voinut. Hän tarvitsi vielä toisen Bloody Maryn saadakseen unen päästä kiinni ja piinatut jalkalihaksensa rentoutumaan.

Kolmas luku

Olivia yritti keskittyä kirjansa taittovedoksiin täydessä perjantai-iltapäivän junassa. Hän luki Svante Pääbolta poimitun sitaatin – ”Genomiikan ikävä pieni salaisuus on se, ettemme tiedä vielä juuri mitään siitä, kuinka genomi muuttuu elävän ja hengittävän yksilön ominaisuuksiksi” – laske liuskat syliinsä ja antautui haaveille, jotka eivät olleet antaneet hänelle hetken rauhaa, kun hän oli palannut Oxfordista Lontooseen, ja ottivat taas vallan nyt, kun hän matkusti Horshamiin.

Haltioissaan ja levottomana alkavasta viikonlopusta uuden rakastajansa luona hän tuijotteli ikkunasta puuskittain ohi vilah-televia lähiöitä, jalkapallokenttiä, takapihoja, teollisuuslaitoksia, pieniä metsäkaistaleita enteinä maaseudusta, hopeavärillä maalattuja pyöreitä graffiteja tiiliseinissä, äkkiä hätkähdyttävän lähellä vastaan syöksähtävän junan kaksinkertainen vauhti ja kolina – Lontoon rönnyjä näytti riittävän loputtomiin, merelle asti. Hän oli kieltämättä hulluna Francisiin, päästään sekaisin: oli vaikea keksiä, miten sen olisi ilmaissut niin, että hänen tilansa olisi kuulostanut hyvältä. Loikka toisen ihmisen minuuteen, sikäli kuin se oli mahdollista, oli aina jännittävä ja vaarallinen. Ensinnäkin toisen osapuolen piti olla ihminen eikä kokoelma sirpaleita, umpikujia ja itsepetosta. Toiseksi ei saanut unohtaa liian isoa osaa itsestään tässä hillittömässä ryntäyksessä kohti kirkkaana loistavaa järveä, joka osoittautui aivan liian usein mutalammikoksi ja sen yllä kiihkeästi porrääväksi karpäspar-